

De ultieme stadsvogel heet **kauw**

Het is een vreemde tegenstelling. De kauw blijkt in Nederland de meest succesvolle stadsvogel te zijn, tegelijk staat hij op de landelijke vrijstellingslijst. Hij mag afgeschoten worden, want hij zou schadelijk zijn voor de landbouw. Er zijn nog meer tegenstellingen, zoals de regionale aantallen. En hij staat weliswaar nr. 1 in de stad, maar op termijn wordt voor zijn positie gevreesd.

De kauw: een zwarte vogel, met listige kraaloogjes en behorend tot de familie van kraaiachtigen. Zo'n optelsom maakt een vogel niet erg geliefd. Bij het Servicecentrum van Vogelbescherming Nederland komen regelmatig geïrriteerde reacties op de kraaifamilie binnen. Ga je echter terug naar de tijd van Plato en Homerus, dan associeert men deze centenpikker – dat is de betekenis van zijn wetenschappelijke naam *monedula* – heel wat positiever; namelijk met geluk en voorspellende gaven. Tegenwoordig zijn er vooral 'teveel van die zwarte vogels'. De vraag is of dit klopt. Neemt het aantal kauwen inderdaad toe? De gegevens lijken elkaar tegen te spreken.

Sinds de jaren zeventig was de kauw in Nederland met een opmars bezig en verspreidde hij zich verder over de Lage Landen. Vóór die tijd kwam deze soort nog nauwelijks op de Waddeneilanden, in Flevoland en Zeeland voor. Hij was zelfs enige tijd zeldzaam in Zeeland, mede als gevolg van de Watersnoodramp van 1953. Tot de jaren tachtig bleef de kauw in aantal toenemen; niet alleen in Nederland, maar in de gehele Europese Unie. De afgelopen drie decennia lijkt er in Europa weer een matige afname te zijn. In Centraal-Europese landen als Duitsland, Zwitserland en Oostenrijk nam de soort sindsdien zelfs met een kwart in aantal af. In ons kikkerlandje bevonden zich in de periode van 1998 - 2000 zo'n 180.000 tot 220.000 paren. Momenteel lijkt onze kauwpopulatie stabiel te zijn. Maar in de nog steeds groeiende en dynamische biotoop van de stad gaat dit wellicht niet op.

Grote regionale verschillen

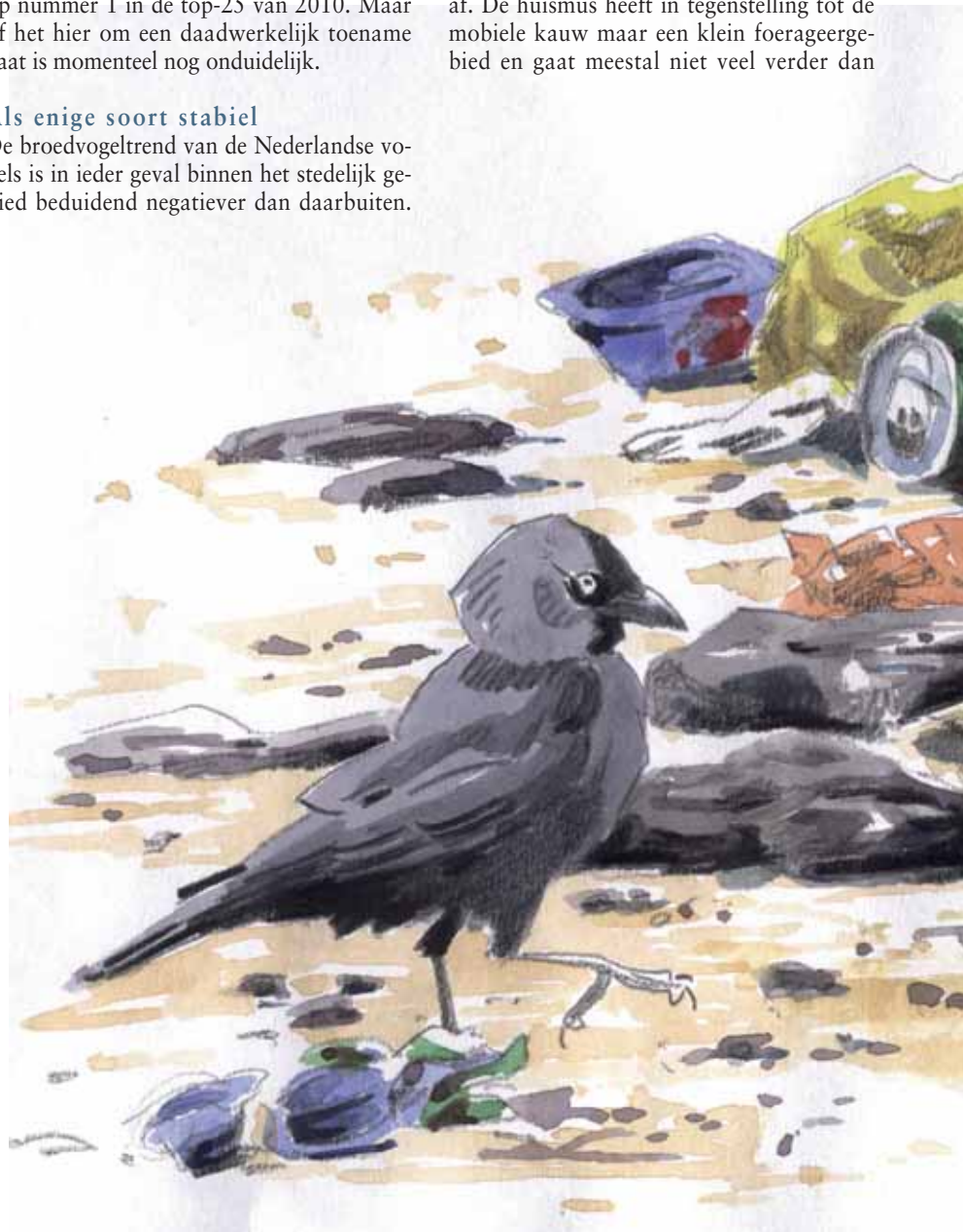
De stadse kauw gaat namelijk volgens het Broedvogelmonitoringproject (BMP) op langere termijn achteruit en er zijn grote regionale verschillen. Van de kauwen die in Hoog-Nederland leven, bevindt meer dan driekwart zich tijdens de broedperiode in de bebouwde kom. In het oosten van het land is 85% van de kauwen in de stad te vinden. Dit tegen slechts 26% in Laag-Nederland. In de winterperiode verblijft deze stadsvogel voor het overgrote deel in het landelijk gebied.

Over de korte termijn is de trend niet duidelijk. Om beter inzicht te krijgen in de status van stadsvogels is in 2007 naast het BMP het Meetnet Urbane Soorten (MUS) in het leven geroepen. Uit recente gegevens van MUS blijkt dat grote soorten als kauwen opvallend goed vertegenwoordigd zijn in de bebouwde kom. De centenpikker staat zelfs op nummer 1 in de top-25 van 2010. Maar of het hier om een daadwerkelijk toename gaat is momenteel nog onduidelijk.

Als enige soort stabiel

De broedvogeltrend van de Nederlandse vogels is in ieder geval binnen het stedelijk gebied beduidend negatiever dan daarbuiten.

De kauw doet het met zijn nummer 1-status in de MUS top-25 niet slecht in vergelijking met andere huizenbroeders. Hij lijkt als enige soort stabiel te zijn. Terwijl het stedelijk oppervlak (de biotoop) van huizenbroeders in Nederland toeneemt, nemen de soorten die hier het meest van zouden moeten profiteren, zoals huismus en spreeuw, in aantal af. De huismus heeft in tegenstelling tot de mobiele kauw maar een klein foerageergebied en gaat meestal niet veel verder dan

honderd meter van het nest af om voedsel te zoeken. Een ander sterk punt van de kauw is het feit dat hij allesbehalve kieskeurig is wat betreft voedsel en zijn menu in de winter aanvult met dierlijk voedsel en rijk gevulde voedertafels. Iets waar de meer specialistische spreeuw minder handig in is.

Het prototype van de stadsvogel

Toch blijft de vraag waarom de kauw zo succesvol is in onze bebouwde wereld. Wanneer we kijken naar de kenmerken van de ultieme stadsvogel, dan zien we dat die: 1) een alleseeter is, 2) handig gebruikt maakt van (kunstmatige) hopen en 3) een standvogel is. Dan is er maar één soort die voor deze titel in aanmerking komt... de kauw. Hij is

in feite het prototype stadsvogel.

De kauw is waarschijnlijk zo succesvol als stadsbewoner omdat hij een breed spectrum aan voedselbronnen weet te benutten; hij is dus een generalist. Van nature eet hij graag zaden, vruchten, insecten en aas. Maar deze intelligente vogel, met een groot aanpassingsvermogen, maakt ook dankbaar gebruik van wat de mens hem laat. En opvallend is dat hij, in tegenstelling tot andere kraaiachtigen, buiten het broedseizoen grotendeels plantaardig voedsel eet.

De mythe van de jonge vogeltjes

De jongen worden overigens vooral gevoed met ongewervelde dieren, en niet met jonge vogeltjes zoals vaak beweerd wordt. Ook be-

perkt hij zich niet tot het zoeken naar voedsel in de bebouwde kom. De kauw waagt zich, net als andere stedelijke kolonievogels, vaak in het buitengebied op zoek naar voedsel. Voedsel lijkt in het Nederlandse cultuurlandschap en in de urbane jungle niet direct een probleem te zijn.

Daarnaast is de kauw de kleinste Corvus-soort in Nederland en bovendien de enige hopenbroeder onder de kraaiachtigen. De zeer monogame kauwen nestelen graag in boomholtes en in konijnenholten in het duingebied. Maar ze hebben zich, als voormalig rotsbewoner, ook gemakkelijk aan weten te passen aan het kunstmatige gebergte van de stad. Ze maken dankbaar gebruik van schoorstenen, gaten en kieren in gebouwen en nestkasten om in te broeden.

Dubieus vogelvrij verklaard

Maar ondanks zijn nummer één-positie en status als ultieme stadsvogel moeten we de trends kritisch blijven volgen. De kauw lijkt momenteel stabiel in Nederland, maar er zijn duidelijke regionale verschillen in trends en onduidelijkheden op korte termijn. Wat zorgt voor een vertroebeld beeld. De MUS-gegevens zijn voor deze stadsvogel hoopvol, maar langere termijngegevens zijn nodig om een scherper beeld te schetsen. Nemen zijn aantallen werkelijk af in de Europese Unie en met name in Centraal-Europa? In Nederland is de kauw vogelvrij verklaard; vanwege vermeende schade aan landbouw is hij op de landelijke vrijstellingslijst komen te staan. Iets wat momenteel lastig te onderbouwen valt op grond van de beschikbare cijfers en de grote regionale verschillen.

De mens blijft de kauwbiotoop van natuur, cultuurlandschap en de stad veranderen. Het is te hopen dat de kauw, net als alle andere mens-afhankelijke vogelsoorten, ons kan blijven volgen. ●